

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

Vår ref.:

Deres ref.:

Dato:

MKF

30. September 2025

Teknas innspill til høring om utlevering av IP-data til forebygging av alvorlig kriminalitet

Tekna er fagforeningen for 116 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge. Våre medlemmer bidrar med kunnskap, forskning og teknologi til en mer bærekraftig verden

Tekna takker for muligheten til å gi innspill til høring om utlevering av IP-data til forebygging av alvorlig kriminalitet.

Gjeldende høring handler om retten til å etablere hjemmel for forebyggende utlevering av IP-adresser fra ekomtilbydere til PST og politiet for å styrke myndighetenes evne til å avverge alvorlig kriminalitet. Vi merker oss at regjeringens forslag er mer avgrenset enn høringsbrevet av 09.10.2020 Endringer i ekomloven (lagring av IP-adresser mv), blant annet ved at det skilles mellom PST og øvrig politi når det gjelder terskler og tidsrom. Dette anser vi som positivt. Videre anerkjenner Tekna behovet for økt informasjonsgrunnlag i forebyggingsarbeidet, men kan ikke ut fra et teknologisk og rettssikkerhetsmessig perspektiv støtte forslaget slik det foreligger. Etter Teknas syn bør ikke lovforslaget vedtas.

Dersom Stortinget likevel ønsker å gå videre, mener Tekna at ordningen må ha uavhengig forhåndskontroll, tydelige og høye materielle terskler og streng dataminimering, slik at forholdsmessigheten er reell, lovlydige borgere ikke berøres unødig, og risikoen for en nedkjølende effekt på ytringsklimaet reduseres.

Forholdsmessighet

Kjernen i vår bekymring er forholdsmessighet og rettssikkerhet. Å identifisere en person ut fra en IP-adresse koblet til et tidspunkt kan, særlig når opplysningene sammenstilles med andre kilder, gi presise slutninger om privatlivet, oppholdssted og

nettaktivitet. I forebyggingssporet skjer dette dessuten på et tidlig stadium, ofte uten skjellig grunn til mistanke om et allerede begått lovbrudd. Tekna anser derfor risikoen for overinnhenting og udifferensiert innhenting større, og behovet for en uavhengig vurdering av nødvendighet og proporsjonalitet er tilsvarende viktig. Datatilsynet og Advokatforeningen har tidligere pekt på dette: når inngrepet kan gi inngående innsikt i privatlivet, må kontrollen være reell før utlevering skjer.

Vi legger til grunn at europeisk rett åpner for lagring og tilgang til IP-data i visse situasjoner, men innenfor strenge materielle og prosessuelle garantier. Etter vår vurdering er uavhengig forhåndskontroll en slik garanti, og den er særlig viktig når formålet er forebygging. Etterkontroll, logg og tilsyn i etterkant er nødvendig, men kan ikke erstatte en forutgående, uavhengig vurdering i de tilfellene hvor inngrepet, alene eller i kombinasjon med andre opplysninger, kan være inngripende.

Vi savner også en tydeligere begrunnelse for nødvendighet utover dagens virkemidler. Etterforskning har allerede adgang til IP-data innenfor klare rammer. Når adgangen nå ønskes utvidet til forebygging, bør det dokumenteres hvilke konkrete situasjoner som ikke lar seg håndtere med gjeldende regelverk, og hvorfor en modell uten forhåndskontroll skal være tilstrekkelig sikker og målrettet. Uten slik dokumentasjon øker risikoen for formålsutglidning og svekket tillit.

Uavgrensede rettsbegreper

Etter Tekna syn er begrepsbruken i lovforslaget uklar. Begrepet «forebygging» er, som andre høringsinstanser har påpekt, både uklart og vanskelig å kontrollere, da det både er vidt og skjønnspreget. Når begrepsbruken åpner for uthenting av IP-data uten at det foreligger en konkret mistanke om et straffbart forhold, er risikoen stor for at inngrepet kan ramme for bredt.

I sum mener Tekna at begrepet «forebygging» er for vagt til å oppfylle kravene til klar lovhjemmel.

Kildevernet som demokratisk grunnpilar

Tekna støtter høringsinnspillet fra Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening, Norsk Journalistlag og Mediebedriftenes Landsforening. I likhet med medieorganisasjonene mener Tekna at et effektivt kildevern er en forutsetning for at pressen kan fylle sin samfunnsrolle. Tekna deler bekymringene til organisasjonene om at kilder vil vegre seg for å dele samfunns viktig informasjon med journalister dersom de ikke kan stole på at deres identitet ikke kan avdekkes.

Utlevering av IP-data for forebyggingsformål vil i praksis kunne brukes til å kartlegge hvem som står bak kommunikasjon med redaksjoner, særlig når tips og varsler gis via digitale kanaler. Dersom slike opplysninger kan hentes ut uten rettslig kjennelse, og på et stadium hvor det ikke foreligger mistanke om straffbar handling, uthules kildevernet fundamentalt. Mangel på rettslige kontrollmekanismer ble også fremhevet i forrige runde da departementet også foreslo endringer i ekomloven.

Tekna deler medieorganisasjonenes vurdering om at dette er i strid med EMDs klare praksis om at enhver innskrenkning av kildevernet må være strengt nødvendig, proporsjonal og underlagt særlig kontroll, jf. bl.a. Goodwin v. UK (1996) og Sanoma v. Nederland (2010).

Minstekrav som må innfris

Dersom Stortinget likevel ønsker å gå videre, mener vi følgende minstekrav må innfris for at ordningen skal kunne forsvares:

Uavhengig forhåndskontroll: for å forhindre at rettssikkerhetsgarantiene forsvinner.

Lovfest at forebyggende utlevering kun kan brukes til å identifisere abonnenten bak en konkret IP-adresse på et bestemt tidspunkt, og at innhenting av en abonnents IP-historikk over tid er uttrykkelig forbudt.

Tydelig dataminimering: anmodningen må inneholde konkret IP og presist tidsrom.

Formålsbinding og sletting: opplysningene som innhentes skal kun brukes til det konkrete forebyggingsformålet, med klare slettefrister og forbud mot sekundærbruk uten ny, uavhengig godkjenning.

Etterhåndsvarsling og rettsmidler: berørte varsles når det kan skje uten å skade formålet: det må finnes reelle muligheter for innsyn, domstolsprøving og erstatning ved ulovlig innhenting.

Åpenhet og kontroll: årlig offentlig rapportering (antall begjæringer, innvilgelser/avslag, bruk av hasteadgang, feiltreff/klager), fullstendige og revisjonspliktige logger, og styrket tilgang for Datatilsynet og EOS-utvalget.

Avslutningsvis presiserer vi at Datatilsynet og EOS-utvalget må tilføres tilstrekkelige ressurser til effektivt tilsyn dersom forslaget vedtas. Uten dette øker risikoen for utleveringer uten nødvendig åpenhet og ansvarlighet

Med vennlig hilsen



Sonja Lovise Berg
konstituert generalsekretær